

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA TASVIRIY FAOLIYATNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI

Axmedova Nazokat Erkinovna

Xalqaro Nordik universiteti katta o'qituvchisi,
mustaqil izlanuvchi, (PhD).

<https://orcid.org/0000-0002-3775-9243>

e-mail:nazokat axmedova1986@gmail.com

Xalikulova Hilola Axatullayevna

Xalqaro Nordik universiteti maktabgacha ta'lim 3- bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda tasviriyl faoliyat orqali psixik jarayonlar, ijodiy tafakkur va estetik didni rivojlantirishning pedagogik hamda psixologik asoslari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

***Kalit so'zlar:** maktabgacha ta'lim, tasviriyl faoliyat, rasm chizish, ijodkorlik, estetik tarbiya, psixik rivojlanish, pedagogik yondashuv, psixologik mexanizmlar, idrok.*

АННОТАЦИЯ

В статье с научной точки зрения анализируются педагогические и психологические основы развития психических процессов, творческого мышления и эстетического восприятия у детей дошкольного возраста.

***Ключевые слова:** дошкольное образование, изобразительная деятельность, рисование, творчество, эстетическое воспитание, психическое развитие, педагогический подход, психологические механизмы, восприятие.*

ABSTRACT

The article scientifically analyzes pedagogical and psychological foundations of developing mental processes, creative thinking, and aesthetic perception in preschool children through visual and artistic activities

***Keywords:** preschool education, visual activity, drawing, creativity, aesthetic education, psychological development, pedagogical approach, psychological mechanisms, perception.*

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ/ INTRODUCTION).

Maktabgacha yosh davri shaxs rivojlanishining eng muhim va hal qiluvchi bosqichlaridan biri hisoblanadi. Ushbu davrda bolaning psixik jarayonlari, emotsional sohasi, ijodiy qobiliyatlari va ijtimoiy moslashuv mexanizmlari jadal rivojlanadi [1].

Zamonaviy pedagogika va bolalar psixologiyasi fanlarida aynan maktabgacha yoshda berilgan ta'lim-tarbiya bolaning keyingi shaxsiy va intellektual rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi ilmiy asoslab berilgan [2]. Tasviriy faoliyat, xususan rasm chizish, loy ishi, modellash va applikasiya mashg'ulotlari maktabgacha yoshdagi bolalar rivojida yetakchi faoliyat turlaridan biri bo'lib, u bolaning atrof-muhitni idrok etishi, estetik his-tuyg'ularini shakllantirishi hamda o'z ichki kechinmalarini ifodalash imkonini beradi [3]. Ushbu faoliyat jarayonida bolalar rang, shakl, hajm va simmetriya kabi tasviriy tushunchalarni amaliy faoliyat orqali o'zlashtiradilar. Hajm va simmetriya tushunchalarining shakllanishi bolalarda makon tasavvuri, mantiqiy fikrlash va estetik idrokning rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Shu sababli tasviriy faoliyatni pedagogik va psixologik yondashuvlar asosida ilmiy tashkil etish dolzarbmazalaridan biridir. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi va bolalar psixologiyasi sohasida olib borilgan mahalliy va xorijiy ilmiy tadqiqotlar tahlil qilindi. Xususan, L.S. Vigotskiyning madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasi, J. Piagetning kognitiv rivojlanish bosqichlari haqidagi ta'limoti, va D.B. Elkoninning yetakchi faoliyat konsepsiyasi bolalar rivojlanishini o'rganishda asosiy metodologik yondashuvlar sifatida olindi. Ushbu ilmiy qarashlar bolalarning mantiqiy fikrlash, ijtimoiy moslashuv, va hissiy rivojlanishini tushunish va shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, metodologiya sifatida nazariy tahlil, pedagogik kuzatish, taqqoslash va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Ushbu metodlar tasviriy faoliyatning bolalar psixikasiga ta'sirini aniqlash va pedagogik samaradorligini baholash imkonini berdi. Nazariy tahlil orqali, pedagogik metodlar va psixologik nazariyalar o'rtasidagi o'zaro bog'lanish, bolalarning ijodiy rivojlanishidagi o'zgarishlarni o'lchashga xizmat qiladi.

MUHOAKAMA (OBYUJDEHIE/ DISCUSSION).

Tasviriy faoliyat jarayonida bolalarda idrok, diqqat, xotira, tafakkur va tasavvur kabi asosiy psixik jarayonlar faol rivojlanadi [2]. Rasm chizish bolaga rang, shakl, hajm, simmetriya va fazoviy munosabatlarni idrok etish imkonini beradi. Ayniqsa, hajm tushunchasini anglash bolalarda predmetlarning uch o'lchamli tuzilishini idrok etish, ularni real hayot bilan bog'lash ko'nikmasini shakllantiradi. Bu jarayon bolalarda makon tasavvuri va mantiqiy tafakkurning rivojlanishiga xizmat qiladi. Simmetriya tushunchasi esa tasviriy faoliyat orqali bolalarda muvozanat, tartib va estetik uyg'unlikni idrok etish qobiliyatini shakllantiradi. Simmetrik shakllarni chizish va bezash jarayonida bolalar predmet qismlarining o'zaro mutanosibligini anglay boshlaydilar, bu esa ularning analitik fikrlashini rivojlantiradi. Psixologik nuqtai nazardan, simmetriya bolaning estetik his-tuyg'ularini kuchaytirib, vizual idrokning barqarorlashuviga yordam beradi. Pedagogik yondashuvda tasviriy

mashg'ulotlar bolaning mustaqilligi, ijodiy faolligi va tashabbuskorligini rivojlantirish vositasi sifatida qaraladi. Tarbiyachi-pedagog tomonidan rang, shakl, hajm va simmetriyaga oid tushunchalarning izchil tushuntirilishi bolalarda badiiy-estetik bilimlarning bosqichma-bosqich shakllanishini ta'minlaydi. Tarbiyachining metodik rahbarligi asosida bolalar mavzuni tahlil qilish, rejalashtirish va ijodiy yechim topish ko'nikmalariga ega bo'ladilar [6]

NATIJALAR (РЕЗУЛЬТАТЫ/ RESULTS).

Tasviriy faoliyat muntazam va tizimli tashkil etilganda bolalarda ijodiy tafakkur, estetik did va psixologik barqarorlik sezilarli darajada rivojlanadi [3;5]. Rang, shakl, hajm va simmetriya bilan bog'liq mashg'ulotlar bolalarda predmetlarni yaxlit idrok etish, ularning o'zaro bog'liqligini tushunish hamda vizual-makon tasavvurni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tasviriy faoliyat jarayonida bolalarning diqqatni jamlash, mustaqil qaror qabul qilish va o'z faoliyat natijasini baholash ko'nikmalari shakllanadi. Tajribalar shuni ko'rsatadiki, hajmli va simmetrik shakllar bilan ishlash bolalarning mantiqiy fikrlash darajasini oshirib, ularning keyingi ta'lim bosqichlariga tayyorgarligini kuchaytiradi

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION).

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarda tasviriy faoliyatni pedagogik va psixologik yondashuvlar asosida tashkil etish shaxsning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi. Ilmiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, rasm chizish va boshqa tasviriy mashg'ulotlar bolalarda ijodkorlik, estetik did va ijobiy hissiy holatni shakllantiruvchi samarali pedagogik vosita hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте.- М.,2007. – 97с.
2. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. – спб: 1997. – 256 с.
3. Эльконин Д.Б. Детская психология. Учеб. Пособие для студ. Высш.Учеб. Заведенной / 4-е изд., стер. – М.: издательский центр «Академия» 2007
4. Xabibullayevna, V. N., Mirakbarovna, F. D., Mirshadmanovna, X. Z., Shamsuddinovna, I. F., Saydullayevich, N. M. B. R., & Sayfutdinqizi, F. K. (2025). APPLICATION OF GAME TECHNOLOGIES IN EDUCATION: IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN. *Lex Localis: Journal of Local Self-Government*, 23.
5. Vokhidova, N. K., Khalikova, Z. M., Islamova, F. S., & Abdulkhayeva, M. B. (2024). Organization Of The Educational Process In Primary Education With The Participation Of Artificial Intelligence. *Educational Administration: Theory and Practice*, 30(4), 1906-1909.

6. Axmedova, N. E., & Nuriddinova, M. M. Q. (2023). BOLALARNI IJODIY QOBILYATINI RIVOJLANTIRISHNING MAQSAD VA VAZIFALARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(3), 755-760.
7. Kurbonova, B., & Ahmedova, N. (2022). THE CONCEPT OF ARTISTIC THINKING IN THE FINE ARTS. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14(6).
8. Akhmedova, N. E. (2023). People's practical art traditions as the basis for developing the artistic-pedagogical abilities of future art teachers. *Science and innovation*, 2(B4), 701-705.